

УДК 336.142.3 (477)

Лінтур І.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та фінансів
Мукачівського державного університету

Гусар М.К.
студент
Мукачівського державного університету

МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

MECHANISM OF EFFECTIVE USING OF FINANCIAL RESOURCES IN REGIONAL BUDGETS

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено виявленню сучасного стану формування та ефективного використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів в умовах їх децентралізації, адже місцевий бюджет є важливим засобом управління економікою. Виділено основні завдання децентралізації місцевого бюджету. Запропоновано деякі види ефективного використання фінансових ресурсів місцевого бюджету.

Ключові слова: місцевий бюджет, децентралізація, фінансові ресурси, доходи, місцеве самоврядування.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена выявлению современного состояния формирования и использования финансовых ресурсов местных бюджетов в условиях их децентрализации, ведь местный бюджет является важным средством управления экономикой. Выделены основные задачи децентрализации местного бюджета. Предложены некоторые виды эффективного использования финансовых ресурсов местного бюджета.

Ключевые слова: местный бюджет, децентрализация, финансовые ресурсы, доходы, местное самоуправление.

ANNOTATION

The article is devoted to identify the current state of development and effective use of financial resources of local budgets under decentralization of financial resources. Because the value of the local budget becomes an important tool of economic management. The main objectives of decentralization of local government. Certain types of efficient use of financial resources of local budget.

Keywords: local budget, decentralization, financial resources, revenues, local government.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день місцеві бюджети посідають важливе місце в економічному та соціальному житті суспільства, що знаходить відображення у різноманітних зв'язках, які виникають у процесі їх формування та використання. Суттєвого значення набуває використання місцевих бюджетів як найдієвішого інструменту управління економікою і важливої основи фінансового забезпечення повноважень держави та місцевих органів влади у процесі виконання їхніх повноважень. Розвиток місцевих бюджетів повинен стати визначальним напрямком соціально-економічного розвитку держави, оскільки місцеві бюджети є тим важелем, який дозволяє розв'язати економічні проблеми регіонів та забезпечити їх сталу життєдіяльність.

Нині вирішальне значення для забезпечення фінансової основи місцевого самоврядування

мають здебільшого доходи місцевих бюджетів. Вони виконують важливу роль у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Отже, саме місцеві бюджети – це запорука ефективної праці органів місцевого самоврядування.

На жаль, сучасний стан місцевих бюджетів виглядає не найкращим чином, що заважає виконанню покладених на органи місцевої влади складних завдань: мізерність власних дохідних джерел, майже повна залежність від державного бюджету, непрозорість бюджетних відносин у наданні фінансової допомоги з центру, відсутність стимулів у додатковому одержанні доходів та економічному витрачанні бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів у вітчизняній науці присвячено праці вчених-економістів О. Василика, А. Даниленка, О. Кириленко, В. Кравченка, В. Опаріна, К. Павлюк та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але низка питань щодо методів та механізмів організації процесу управління фінансовими ресурсами, проведення оцінки взаємодії органів управління з суб'єктами господарювання на місцевому рівні, ефективне використання фінансових ресурсів потребують подальшого вивчення й уточнення з позицій управління на рівні органів місцевого самоврядування.

Незважаючи на значну кількість досліджень, проблеми формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів є малодослідженим та потребують проведення подальших досліджень у зв'язку з внесенням змін до податкового та бюджетного законодавства.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану формування та ефективного використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки України, питання, пов'язані з особливостями формування доходів місцевих бюджетів, мають важливе практичне значення. Це пов'язано насамперед із процесом децентралізації бюджетної системи України, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади. Це означає, що кожен орган влади повинен володіти своїми фінансовими джерелами, достатніми для організації управління економікою і соціальною сферою на своїй території. Місцеві бюджети – важлива ланка фінансової системи, яка передбачає розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту (ВВП) між галузями економіки, верствами населення й територіями з метою підвищення ефективності економіки та добробуту громадян [5].

Сутність фінансового забезпечення місцевих органів влади являє собою сукупність заходів щодо акумуляції, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів на відповідній території, реалізації запланованих соціальних програм, проєктів та запобігання і усуненню порушень при використанні фінансових ресурсів. Фінансові ресурси місцевих органів влади – це фонди коштів, що створюються і використовуються на соціальний і економічний розвиток регіонів.

Фінансова незалежність місцевих органів влади є найважливішим критерієм демократичного розвитку держави. Прийняття Бюджетного кодексу заклало нові підвалини для розвитку місцевої автономії та пошуку нових джерел формування доходів місцевих бюджетів відповідно до вимог Європейської хартії про місцеве самоврядування [1].

Конституцією України (ст. 142) визначено, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних та обласних рад. Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проєктів або спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби. Держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування [2].

Питання децентралізації влади в Українській державі вже давно набуло першочергового значення. Планується, що з його вирішенням державотворчий процес в Україні вийде на новий етап свого розвитку. Децентралізація – це передача значних повноважень та бюджетів від

державних органів органам місцевого самоврядування, так, аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізувати найбільш успішно. Метою політики здійснення децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні [7].

Основними завданнями децентралізації фінансових ресурсів місцевих бюджетів і самих місцевих бюджетів є:

- передача більшості повноважень від органів виконавчої влади на рівень територіальних громад і закріплення за ними достатньої кількості фінансових ресурсів;
- чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також між різними рівнями органів місцевого самоврядування;
- зміна системи оподаткування, при якій змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;
- зміна трансфертної політики;
- надання органами місцевого самоврядування більших повноважень в напрямку розробки та реалізації різноманітних програм соціально-економічного розвитку.

Зміна податкової системи на користь місцевого самоврядування забезпечить достатню наповненість для забезпечення місцевих бюджетів.

Згідно з Програмою децентралізації фінансових ресурсів, до 25% податку на доходи фізичних осіб переходить у доходи місцевих бюджетів:

- частина податку на прибуток підприємств (від 10% до 25%);
- екологічний податок (частково);
- єдиний податок (повністю);
- земельний податок (повністю) [3].

Але настає момент, коли регіони повинні запрацювати не лише формально, необхідно створити або відновити існуючі джерела існування – надходження та доходи місцевих бюджетів, які спроможна забезпечити лише реальна економіка.

Майже в кожному регіоні є чималі резерви, які потребують ефективного їх використання. Органи місцевого самоврядування повинні звернути особливу увагу та направити всі зусилля для того, щоб наявні економічні резерви запрацювали, сприяти створенню нових, ефективних економічних суб'єктів. Сучасні програми розвитку місцевих бюджетів потребують чималих змін. Практично всі існуючі – направлені на бюджетне проїдання та абсолютно не передбачають ефекту розвитку у майбутньому.

Як один із варіантів, може бути запропонована розробка програми сприяння молодим, ефективним менеджерам-підприємцям, які спроможні започаткувати власну справу та га-

рантуватимуть її розвиток. На конкурсній основі необхідно із місцевих бюджетів надавати цільові безвідсоткові позики та сприяти наданню кредитів в різноманітних фінансових установах. Залученню до проекту повинні підлягати виключно пропозиції у виробничій сфері. Такий крок сприятиме економічному покращанню в майбутньому, залучить талановитих молодих менеджерів та створить тісну співпрацю влади із суб'єктами фізичної економіки, яка, в свою чергу, дасть поштовх до розвитку всіх інших сфер діяльності, зокрема, й розвитку інфраструктури.

Місцева влада має чітко розрізнати процеси спрямування бюджетних коштів на споживання та розвиток. Сьогодні бюджетні ресурси органів місцевого самоврядування спроможні ледь покрити лише утримання бюджетних установ. Унаслідок гострого дефіциту коштів наше керівництво значно скорочує видатки розвитку, а часто взагалі відмовляється від їх проведення. Дефіцит поточного бюджету з часом переростає в хронічний, оскільки видатки споживання не призводять до інвестиційної віддачі [4].

Висновки. Досягти ефективного функціонування місцевого самоврядування і використання фінансових ресурсів в Україні можна за умови подальшої децентралізації владних повноважень з одночасним розширенням фінансової автономії та поступової передачі фінансових ресурсів, які формуються у відповідних територіальних громадах, у повне володіння їх органів управління. Удосконалення розподілу повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також розподілу джерел бюджетних надходжень має здійснюватись у напрямі заохочення місцевих органів влади до збільшення надходжень в бюджет, чіткого розподілу повноважень, посилення відповідальності місцевих органів за наповнення

та використання ресурсів місцевих бюджетів. Необхідно чітко розподілити компетенції між органами центральної влади, регіонального та місцевого самоврядування і поступово переходити до децентралізації державних фінансів. На державному рівні повинні фінансуватися лише ті видатки, котрі пов'язані з забезпеченням загальнодержавних потреб. Фінансові проблеми місцевого рівня ефективніше вирішують місцеві органи влади за рахунок коштів власних бюджетів.

Подальші дослідження в предметній галузі можуть спрямовуватись на вдосконалення механізмів державного управління у напрямі підвищення ефективності формування та використання місцевих бюджетів з метою стійкого зростання добробуту населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Гройсман В. Децентралізація влади. Реформа місцевого самоврядування / В. Гройсман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3023/pdf>.
4. Габа І.М. «Децентралізація» – деякі плюси і мінуси / І.М. Габа // РайонІнфо. – 2014. – № 1. – С. 5.
5. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету : [монографія] / Л.Ф. Кондусова, І.І. Нескородєва, І.І. Алексєєнко та ін. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 289 с.
6. Фінансова система України. Наукові записки. Серія «Економіка». – Вип. 19.
7. Центр підтримки реформ. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування, регіональний розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.centre-reform.org/reformi>.